

GEORGE BACOVIA ÎNTR-UN UNIVERS UNIFORM

George Bacovia in a Uniform Universe

A today tabu subject is globalization with its advantages and disadvantages not only for the societies but also for the individuals. *Unity in diversity*, for example, is a slogan used at least in European policy today and it's an aim even in social human relationships seen as a solution fighting against human discrimination. During Bacovia's times globalization was not a public theme although it existed in world's policies.

Lecturing his poetry, today readers can observe a response of the poet about vanishing the differences and his anticipation makes his literary personality be actual or even visionary. The common point of poet's vision and globalization policies is not the human discrimination, but the individual's psychological power to accept the vanishing of differences in Universe.

Our research aims to a description of Bacovia's vision and to an explication of the causes that influenced his work in the direction of blaming vanishing differences in the world. In the bacovian vision, losing differences means the end of the world. We discovered that the causes of his apocalyptic view towards uniformization of the Universe could be explained by social, cultural and personal contexts. The custom vision of the *fin de siècle*, the program of the symbolism and the melancholic personality of George Bacovia, generate the apocalyptic vision communicated in his poetry. One of his apocalyptic vision particularities is the uniformization of the Universe and another particularity is the double focalisation, visual and auditive, on two alarming factors.

Key-words: *uniformization, vision, double focalisation, apocalypse, causes, symbolism*

Introducere

În contextul unei epoci în care globalizarea presupune tendința spre uniformizare, lectura operelor bacoviene pare să evidențieze o preocupare permanentă a poetului față de o altă tendință globalizantă, care transcende problema mundană a discriminării interumane și se raportează la univers. O particularitate a viziunii bacoviene în unele poezii, în raport cu degradarea universului prin uniformizare, este dubla focalizare către doi factori alarmanți. De regulă, aceștia sunt percepuți de organe de simț diferite, auditiv și vizual, unul dintre ei fiind adesea doar sugerat. Cercetarea noastră se orientează către descoperirea forțelor care au generat efectul bacovian în raport cu ideea uniformizării, precum și dezvăluirea situațiilor de dublă focalizare. Rețeta succesului bacovian are câteva ingrediente de bază – personalitatea poetului, mentalitatea colectivă pe vremea poetului și moda culturală – la care ne vom raporta

¹ Universitatea „Ștefan cel Mare” din Suceava.

după descrierea valorii *output* a acestei tendințe de uniformizare, așa cum se reflectată în opera bacoviană.

Descrierea viziunii poetice privind uniformizarea universului

Lumea, în viziunea lui George Bacovia, este în pragul sfârșitului. Între factorii degradanți ai universului, cel mai puternic este dinamica uniformizării. George Bacovia își agață privirea de puncte fixe care, în loc să-i genereze confortul unui refugiu, îi intensifică angoasa existențială. Punctul fix camuflează și o stare a propriului eu. Frecvent, două lucruri par să fie simultan în atenția distributivă a poetului, fie prin activarea aceluiași simț, fie prin două, văzul și auzul: „*Ascult atent privind un singur punct. (subl. n.) / Și gem, și plâng, și râd în hî, în ha...*” (*Amurg de toamnă*).

Uniformizare prin culoare

Cel mai evident proces de uniformizare se observă la nivel cromatic. Universul își pierde culorile, iar cele care îi rămân devin alarmante anunțând sfârșitul. Culorile nu sunt întâmplătoare, traduc sentimente, așa cum remarcă și George Călinescu, pornind de la o mărturisire a lui George Bacovia care explica titlul volumului *Scânteii galbene*:

Pictorul întrebuințează în meșteșugul său culorile: alb, roșu, violet. Le vezi cu ochii. Eu am încercat să le redau cu inteligență, prin cuvinte. Fiecărui sentiment îi corespunde o culoare. Acum în urmă m-a obsedat galbenul, culoarea deznădejdiei. De aceea ultimul volum poartă titlul «Scânteii galbene». Roșu e sângele, e viața zgomotoasă ...²

a. Universul monocolor

Reducerea culorilor unei priveliști nu este ceva inedit la Bacovia, el însuși recunoaște, într-un interviu luat de V. Netea și publicat în revista *Vremea*, în 1943, că sursa de inspirație este simbolismul francez. Spre deosebire de viziunea mai temperată a multor poeți simbolști, la poetul băcăuan reducerea culorilor este un motiv de angoasă, ea atenționând asupra unui dezechilibru universal cu consecințe catastrofale asupra existenței umane:

Preferința într-o culoare am deprins-o de la decadenții francezi. De altfel, una din obsesiile mele a alcătuit-o simbolismul decadent. Prin 1890-1903 m-au preocupat adânc Verlaine, Rimbaud, Baudelaire, Rollinat, Jean Moréas, pe care i-am descoperit în colecția «Les Hommes d'au-jourd'hui».³

Una dintre primele poezii scrise de George Bacovia, *Amurg violet*, reflectă impresia de uniformizare cromatică, în direcția unui decor monocrom. Amurgul violet se asortează cu plopul văzuți în zare, oamenii și orașul. Repetarea cu insistență a adjectivului pronominal nehotărât „tot” (și forma „toată”), în versurile celei de-a doua strofe („Mulțimea toată pare violetă”, „Orașul tot e violet”) indică apogeul alarmant al schimbării cromatice a universului. Laitmotivul „violet” și repetarea versului

² George Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, Onești, Aristarc, 1998, p. 627.

³ Apud Ion Rotaru, *O istorie a literaturii române de la origini până în prezent*, București, Editura Dacoromână TDC, 2006, p. 436.

„Orașul tot e violet” acutizează criza și introduce un element nou, neliniștitor – granița dintre lumea viilor și cea a morților pare a se desființa: „Din turn, pe câmp, văd voievozi cu plete; / Străbunii trec în pâlcuri violete”. Versul obsedant, cu valoare de refren face ecou stării poetului – prizonier și neputincios, contemplând o apocalipsă în curs.

Într-o altă poezie, intitulată *Amurg*, culoarea care produce dezechilibrul este aceea a apusului de toamnă, roșul. El nu mai comunică vitalitatea, ci rănirea („Și-nsângerat, amurgul”), îmbătrânirea („Ca lacrimi mari de sânge / Curg frunze de pe ramuri”) sau boala (fetei care tușește i s-a făcut batista „ca frunzele ce curg”). Roșul este expansiv, invadează planul mundan („Și-nsângerat amurgul / Pătrunde-ncet prin geamuri”), apoi se mută în cel cosmic, înlocuind culoarea firească, albastrul lacului sau al cerului: „Pe dealurile-albastre, / De sânge urcă luna, / De sânge pare lacul, / Mai roș ca-ntotdeauna.” Decorul monocrom care situează procesul de uniformizare la final este întâlnit în poezia *Negru*. Aici (non)culoarea, marcată insistent, explicit (laimotivul „noian de negru”, „sicrie negre”, „negru profund”) și implicit („carbonizate flori”, „sicrie [...] arse”, „Vestminte funerare de mangal”, „Carbonizat, amorul fumega”, „pene arse”) este semnul unei extincții universale, pe care poetul o contemplă solitar. Ceea ce ar putea contrasta cu această epifanie a morții este iubirea, dar s-a pierdut și ea („Carbonizat, amorul fumega”) și a rămas doar o amintire sau o iluzie („Vibrau scânteii de vis”).

Situații în care o culoare creează un dezechilibru cromatic se pot întâlni și în alte poezii. Manifestările și efectele iernii îngrijorează și au culoarea plumbului în poezia *Gri* sau copleșesc vizual prin întinderile albe, în *Amurg de iarnă*. În *Matinală*, răsăritul pătrunde prin ferestre, în culoarea fiecărui lucru, preschimbând-o în violet, transmite o promisiune de trezire la viață după întunericul nopții, dar lânzezeala lumii în somn ofilește frumusețea speranțelor. Albul din poezia *Alb* sugerează o altă formă de uniformizare, nu doar prin desființarea diferențelor de culoare. Spațiul și timpul devin fără limite. Voalurile albe, într-un dans, într-un salon alb – imaginea viitorului trăit în prezent („miniatură de vremuri viitoare”) și a unei lumi nelimitate în care sentimentele, paradoxal, deși negative, sunt tolerate de dragul armonizării: „Spațiu, infinit, de o tristeță armonioasă”.

b. *Universul bicolor*

În poezia *Decor*, imaginea lumii este în alb și negru, două (non)culori aflate în contrast, iar opoziția ar putea infirma ideea de uniformizare. Totuși, tocmai contrastul recurent creează efectul uniformizării. Atenția autorului se concentrează asupra elementelor aflate în opoziție, care desființează o limită, cea dintre viață și moarte: „În parc fantomele apar”. În contrast cromatic se află două culori și în *Tablou de iarnă*. Albul zăpezii e pătat de roșul sângelui animalelor sacrificate la abator, atracție pentru păsări necrofage, corbii: „E albul aprins de sânge-nchegat, / Și corbii se plimbă prin sânge... și sug”. Repetarea contrastului alb-roșu ascunde instalarea unei angoase care se amplifică sub imperiul unui alt pericol. Grozăvia e acompaniată de o alta, tot pe cale vizuală: din neprevăzutul înserării, licărirea hulpavă a ochilor de lup îi amenință pe cei răătăciți pe afară, nu mai puțin pe poet: „Spre abator vin lupii licărind. / – Iubito, sunt eu la ușa înghețată”.

c. *Universul tricolor*

În *Amurg antic*, apusul colorează în trei culori, „de sineală, de aur, de sânge”, lumea vizibilă, reprezentată prin trei elemente: stropii aruncați de „havuzul din dosul palatului mort”, apoi lebedele și statuile albe din parc. Uniformizarea nu pare să-l angoseze aici, nici nu ar mai avea rost. Palatul e „mort”, statuile sunt „uite”, iar „visul” din parc sau cel urât al statuiilor („Albe visând cu-n aer ce plânge”) este un semn al disoluției.

Uniformizarea meteorologică

În lumea lui George Bacovia, fenomenele meteorologice se produc simultan, rezultând un anotimp incert, observație făcută de Daniel Dimitriu⁴. Cea mai reprezentativă poezie pentru a ilustra dezechilibrul universal produs de uniformizarea fenomenelor meteorologice este *Moină*, unde ninsoarea se confundă cu ploaia, și iarna cu toamna: „Și toamna, și iarna / Coboară-amândouă; / Și plouă, și ninge – / Și ninge, și plouă.” Printr-o corespondență tipic simbolistă, anomalia vremii are ecou în sufletul poetului: „Cu cei din morminte / Un gând mă deprinde.”

Un alt tip de uniformizare meteorologică este și aceea generată de exces. Precipitațiile neîntrerupte (ploaie sau ninsoare), transformate în potop, constituie un laitmotiv al multor poeme bacoviene. În *Lacustră*, de pildă, „materia plânge” și ploaia neîntreruptă (pe care o aude „de-atâtea nopți”) amenință cu prăbușirea locuinței („Și simt cum de atâta ploaie / piloții grei se prăbușesc”). Până la prăbușirea locuinței, se produce o deteriorare a percepției realității: „Tresar prin somn și mi se pare / Că n-am tras podul de la mal”. Ploaia abundentă din *Sonet* distruge semnele civilizației umane („te-neci afară”, „Șuvoaie-n case triste inundară”, locuințele „stau în dărâmare”), iar atitudinea de refuz a poetului se concretizează în refugiul în alcool, între zidurile locuinței sale până la pierderea conștiinței: „Apoi, cu pași de-o nostimă măsură, / Prin întunec băjbâiesc prin casă, / Și cad, recad, și nu mai tac din gură”. În *Nevroză*, ninsoarea abundentă ține oamenii la adăpost, iar târgul pustiu pare mort, un cimitir. Pe acest fundal, iubita cântă la clavir un marș funebru, plânge, delirează, geme și îl înlăcrimează pe poet.

Uniformizare spațială și temporală

Asupra coordonatelor spațiale și temporale ale universului bacovian planează incertitudinea, ca un ecou care produce angoasă și dorință de a muri (în maniera corespondențelor simboliste). Daniel Dimitriu observă că spațiul bacovian este hibrid, un amestec de lumi (a viilor cu a morții), unul intermediar, maladiu, spațiu în care chiar timpul e mort, întrucât curgerea sa e oprită între limitele unei singure unități:

Amurgul nu evocă altceva decât timpul înțepenit pe un meridian confuz. Excluderea temporalității ciclice – care presupune alternanța și, deopotrivă, revenirea (zi-noapte, apoi toamnă-iarnă-primăvară-iarnă) – face ca universul, așa cum îl vede Bacovia, să stea sub semnul dublu și totodată echivoc al stagnării și decăderii. Timpul, suspendat într-o zi-anotimp unică «urmărește», tocmai prin absența oricărei succesiuni sau reveniri, trecerea lumii în neant, o trecere perpetuă, un «sfârșit continuu», așa cum a văzut foarte bine Ion Caraion. [...] Natura propriu-zisă reflectă expansiunea spațiilor hibride și a timpului unic, fiind

⁴ Daniel Dimitriu, *Bacovia*, Iași, Junimea, 1981, p. 128.

un corp divizat între suferință și descompunere. [...] Soarele e anemic, copacii sunt scheletici, pe câmpuri se scurge sânge, în parcuri se întinde cangrena vegetală. Galbenul, violetul, roșul din peisaj sunt supurațiile unei naturi traumatizate, care se deschide ca o plagă în Univers.⁵

Uniformizarea temporală poate fi un efect al celei meteorologice prin exces. În *Lacustră*, sub influența ploii neîncetate, se creează impresia de timp unic sau, mai bine zis, de repaos temporal, alarmant. Ploaia abundentă ca un potop ține lumea în loc, evenimentele lipsesc, iar istoria, în lipsa acestora, se desființează: „Un gol istoric se întinde, / Pe-aceleași vremuri mă găsesc...” În numeroase poezii, se observă uniformizarea spațială a lumii viilor cu morții, în ciuda faptului că George Bacovia era ateu și nu credea în nemurirea sufletului: fantomele apar în parc (*Decor*), strigoii au invadat podul crâșmei (*Strigoii*), străbunii și voievozii văzuți în depărtare se apropie (*Amurg violet*), Poe, Baudelaire și Rollinat se aud pufnind în răs, în sala lugubră de bal (*Finis*) etc. Mircea Scarlat observă efectul de nemărginire pe care în poezia *Alb*, în spațiul limitat al salonului, îl creează visul (iluzia) și muzica – fără angoasă, de data aceasta. Lipsa angoasei se explică prin confruntarea cu o limită care poate fi depășită. Chiar și așa, optimismul („miniatură de vremuri viitoare”) este totuși umbrît de „tristețea armonioasă”:

Modul în care limitele unui spațiu închis (salonul) nu sunt apăsătoare, oferind – dimpotrivă – posibilitatea ca balul să se «resfire» în nemărginit, este grăitor în privința limitelor spațiale din întreaga poezie bacoviană. Pe poet, spațiile limitate, dar deschise îl interesează mai mult decât cele ilimitate; limitele ce pot fi depășite, sunt, evident, mai ispititoare, și, în același timp, mai liniștitoare, neprovocând groaza pe care o generează pustiul.⁶

Uniformizare socială

Sub efectul căldurii extreme, în poezia *Cuptor*, atât cadavrele de pe catafalc, cât și oamenii vii sunt în descompunere, iar simțul cel mai lezat este cel olfactiv. Mirosul urât s-a răspândit peste tot, anunțând putrezirea întregii umanități: „Pe catafalc, de căldură-n oraș, – / Încet, cadavrele se descompun. // Cei vii se mișcă și ei descompuși, / Cu lutul de căldură asudat; / E miros de cadavre, iubito”. Alternativa la excesul de miasmă, pe care o propune iubitei, este acoperirea ei cu exces de parfum: „Toarnă pe covoare parfume tari, / Adu roze pe tine să le pun”. Societatea îi creează disconfort poetului, fie îl sufocă prin zgomotul asurzitor (*Seară tristă*) sau mirosul fetid (*Cuptor*), fie îi lipsește (*Rar*). În *Seară tristă*, masa anonimă care populează cafeneaua este caracterizată printr-o constantă – gălăgia: „Și-n jur era așa răscoală... / Și-n zgomot monstru de țimbale”. Atenția către masa zgomotoasă de clienți ai cafenelei este înlocuită de aceea pentru prestația muzicală a unei femei, cu inflexiuni demonice: „Și-n lungi satanice ecouri, / Barbar cânta femeia-aceea”.

O contextualizare

Personalitatea fragilă și nonconformistă a lui George Bacovia se potrivea cu moda culturală a vremii, iar această compatibilitate îl face să devină, în ochii criticilor și istoricilor literari, un reprezentant cu valoare de reper al simbolismului românesc și

⁵ *Ibidem*, p. 129.

⁶ Mircea Scarlat, *Istoria poeziei românești*, vol. II, București, Minerva, 1984, p. 308.

nu numai. Opera sa e polivalentă: expresionistă, modernistă, simbolistă, manieristă etc., motiv pentru care spectrul critic este caleidoscopic. Obsesia uniformizării universului din poezia lui George Bacovia poate atenționa asupra unei angoase trăite de poet. El evadează prin poezie și se camuflează în expresii specifice care, pentru unii cititori, țin de jocul poetic convențional, iar pentru alții sunt reflexe ale eului creator.

Considerăm că un factor important sau cel mai important în construirea imaginii universului afectat de uniformizare este personalitatea artistului, caracterizată prin sensibilitate și înclinație spre melancolie, izolare, singurătate și nemulțumire de sine chiar din zorii vieții sale. Agatha Grigorescu-Bacovia sintetizează informațiile despre firea poetului încă din primii ani și până la moarte, în lucrarea memorialistică intitulată *Bacovia. Poezie sau destin*.

Lucian Tamaris, în teza de doctorat publicată cu titlul *Plânsul lui Bacovia – O interpretare psihanalitică*, face, după cum spune în titlul unui capitol, *o anamneză poetică*, de fapt, psihanalitică și, asemeni lui Freud, găsește germeii suferinței poetului în copilărie. Anamneza nu pornește de la informații reale, verificabile în lucrările memorialistice, ci de la constatările lui Lucian Tamaris, de aceea ne creează o nesiguranță constructivă (incitând cititorul la propriile cercetări). O suferință veche și tăcută, născută în copilărie, crede criticul, a defulat în arta literară și în pasiunea pentru muzică, iar în plan interuman, într-un refuz al fericirii sau al erosului:

Copilăria l-a «deviat muzical» și antropologic: de aici metafizica plânsului-răs, a dereglării erotice în direcția povestirii. El este Șeherezada care opune erosului-pasiune povestea, pentru a-și amâna împlinirea dragostei și a morții. Sensibilitatea lui – eternitatea negativă. [...] Bacovia probează o singură dorință: își râde de toate – și de sine –, căzând din timp în imaginea copilăriei. [...] Despărțit de cordonul nașterii, plânge; amintindu-și de aceasta, își promite să plângă toată viața, căci plânsul e primul moment al erosului.⁷

Aflăm din cartea soției poetului cum copilul Bacovia (Gheorghe Vasiliu pe numele său real), alintat *Iorguț*, deși iubit de familie și protejat, ferit de traume, se comporta atipic, dovedind o sensibilitate ieșită din comun, generată de neputința de a face distincție între realitate și ficțiune. Poveștile, prin scenele care, dacă ar fi reale, ar fi înfricoșătoare, au impact asupra subconștientului său:

De mic, copilul era prea firav și delicat, vădind o fire cu totul deosebită de a celorlalți. Liniștit, tăcut, sfios, impresionabil din cale-afară încă din primii ani, pune pe gânduri mai ales pe mama sa, cu instinctul ei matern atât de sigur, cu perspicacitatea ei. Îi spunea și lui povești, cum spusese și fiicelor ei, dar el le trăia, parcă, ascultându-le... Noaptea visa poveștile, tresărea prin somn; de aceea l-a culcat cu dânsa până se făcu mărișor.⁸

⁷ Lucian Tamaris, *Plânsul lui Bacovia – O interpretare psihanalitică*, București, Pro Humanitate, București, 1997, pp. 6-7.

⁸ Agatha Grigorescu-Bacovia, *Bacovia. Poezie sau destin*, București, Eminescu, 1972, pp. 10-11.

Ideea rănirii sau a uciderii unei vietăți răsturna dramatic calmul copilului⁹. Nu căuta compania altor copii, prefera să stea lângă mama sa¹⁰. Pe fondul acestei sensibilități, evenimente importante au lăsat răni adânci și greu de închis. Paludismul dobândit la vârsta de 7 ani¹¹; experiența nefericită a studierii la liceu cu profesori pedanți și rigizi; o eczemă de Zona Zoster care a lăsat un semn permanent pe buză, sub nas, în 1916; o altă eczemă ce i-a acoperit chipul cu o crustă în 1921; greutatea găsirii și păstrării unui loc de muncă; singurătatea și multe altele au condus spre exacerbaria sensibilității poetului, inducând depresii tot mai frecvente, care l-au purtat uneori prin spitale de psihiatrie (1913, 1914, 1927). Acestea explică, pe de o parte, însingurarea sau comunicarea interumană precară din viața de zi cu zi și, pe de altă parte, viziunea decadentă asupra lumii din poeziile sale. Agatha Grigorescu Bacovia stabilește legături între experiența de viață a poetului (inclusiv problemele sociale și politice ale vremii) și creația sa literară, considerată salvatoare:

Doi ani l-a chinuit boala. [...] A îndurat această brutalitate a vieții cu stoicism, [...] Dacă s-ar fi putut complăce în societatea în care apăruse, dacă n-ar fi pătruns-o până în măduva ei roasă de «cancer și ftizie», dacă nu și-ar fi dat seama de putregaiul pe care era clădită, de descompunerea spre care mergea această lume în declin politic și social, poate ar fi rămas și el numai «umilul muncitor» și ar fi fost, și pentru el, lumea «un fenomen întâmplător». Dar sufletul lui mândru, sensibilitatea atât de adâncă nu-l puteau lăsa un umilit, un resemnat. [...] Cu aceste mărgăritare ale durerii, se înălța poetul peste hidoșenia vieții. Așa a luptat biruind prin creație chinul singurătății și al eczemei, ce dispăru precum venise, pe neașteptate...¹²

Constantin Călin, în *Dosarul Bacovia*, justifică angoasa bacoviană prin: trăirea sentimentului declinului, *reaua conștiință* și oboseala. Bacovia, în concepția criticului, trăiește sentimentul declinului nu pentru că evenimentele din viața sa l-au făcut martor la decese ori pericole de moarte, ci din motive ce țin de stima de sine și nereușite în plan erotic, financiar și profesional. La reaua conștiință ajunge prin excesele care îl fac să se simtă culpabil, iar oboseala îl împiedică să acționeze, de unde și atitudinea pasivă și contemplativă:

Probabil că senzația de îmbătrânire prematură (resimțită încă de la debut), celibatul, șomajul l-au făcut să perceapă «chemările de dispariție» [...] Prezență agasantă, «reaua conștiință» pare să fie cel mai adesea consecința exceselor bahice, sau de alt ordin, a căderii în «păcat». [...] Cât despre a treia cauză, oboseala, ale cărei simptome sunt foarte exact înfățișate, aceasta e la el, de la început la sfârșit, un factor de eroziune fizică și nervoasă, care duce la epuizare și apatie.¹³

Viziunea decadentă a lui Bacovia nu este ceva total neobișnuit în epocă. Sfârșitul secolului al XIX-lea, asemeni multor perioade din istoria umanității, se

⁹ *Ibidem*, p. 12.

¹⁰ *Ibidem*, p. 13.

¹¹ *Ibidem*, pp. 1415.

¹² *Ibidem*, p. 120.

¹³ Constantin Călin, *Dosarul Bacovia*, vol. II: *O descriere a operei*, Bacău, Agora, 2004, p. 120.

caracterizează prin manierism, prin decadență. Corina Croitoru, în *Imaginarul decadent în literatura română*, atrage atenția asupra repetării decadenței de-a lungul veacurilor, spunând, printre altele că decadența sfârșitului de secol XIX și a începutului de secol XX are în vizor declinul societății occidentale.¹⁴ Matei Călinescu, în *Cinci fețe ale modernității*, susține ideea repetării unor perioade de decadență încă din Antichitatea iudaică, însă denumirea apare abia în a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Esența mentalității acestor perioade constă, constată Matei Călinescu, în credința apropierei sfârșitului lumii.¹⁵ În epoca lui Bacovia era la modă o sintagmă definitorie pentru viziunea decadentă asupra lumii – *fin de siècle*, asociată cu decăderea societății și caracterizând decadența literară din perioada 1870-1914.¹⁶ La noi, decadentismul, într-o formă atenuantă (poetica estetizantă fiind preferată în locul celei de viziune asupra lumii) a fost absorbit de simbolism și naturalism.¹⁷ Considerăm că George Bacovia, spre deosebire de ceilalți simbolști, practică un decadentism pur, în sensul primar, valabil încă din Antichitate și care constă în trăirea autentică a angoasei în fața sfârșitului lumii, într-un context socio-cultural favorabil acestei trăiri.

De asemenea, legăturile strânse cu redactorii de la revista *Literatorul*, mai ales cu redactorul șef, Alexandru Macedonski, cu care a întreținut o prietenie de durată, ne îndreptățesc să credem că programul ideologic simbolist nu îi era indiferent sau necunoscut. Din scrisoarea pe care i-o trimite Macedonski lui Bacovia în 13 iunie 1915, publicată în revista *Orizonturi noi*, reiese colaborarea strânsă (îi încredințează poetului băcăuan o parte din epopeea *Thalassa*), dar și o prietenie bazată pe aprecierea poeziilor bacoviene: „Știi cât te iubesc eu și îți prețuiesc micile tale poezii, dar care sunt însă mari poeme.”¹⁸ Șerban Cioculescu crede că în ciuda acestei prietenii cu Macedonski, care îl considera pe Bacovia *un produs al școlii lui*, afinitățile poetului băcăuan nu sunt compatibile întru totul cu ideologia simbolistă.¹⁹ În privința ideii de uniformizare a universului, Daniel Dimitriu, situându-l pe George Bacovia *în și dincolo de simbolism*, descoperă o afinitate puternică între poet și Charles Baudelaire: „Meteorologia bacoviană are un predecesor sigur în Baudelaire. Nevrozele provocate de un anotimp incert, de asemenea, stresul ambianței e același”²⁰.

Concluzii

Călătorind pe o cale bătătorită și de alții (ideea uniformizării din viziunea lui Bacovia nu e inedită), am descoperit o particularitate. O focalizare dublă, simultană, în direcția uniformizării prin culoare, prin fenomene ale naturii, prin spațiu, timp și percepția mediului social, dar și un alt tip de uniformizare, mai greu de observat. De regulă, în ambele focalizări atitudinea poetului e pasivă, contemplativă, întreținută prin varii canale senzoriale. Germenii acestei viziuni angoasante asupra universului se află, în primul rând, în temperamentul melancolic care a definit personalitatea poetului încă din copilărie (hipersensibilitate) și care s-a exacerbât sub influența

¹⁴ Corina Croitoru, „Imaginarul decadent în literatura română”, în *Enciclopedia imaginariilor din România*. Vol. 1: *Imaginarul literar*, coord. Corin Braga, Iași, Polirom, 2020, pp. 172-174.

¹⁵ Matei Călinescu, *Cinci fețe ale modernității*, București, Univers, 1995, p. 133.

¹⁶ Corina Croitoru, *op. cit.*, p. 175.

¹⁷ *Ibidem*, pp. 176-177.

¹⁸ Agatha Grigorescu-Bacovia, *op. cit.*, p. 77.

¹⁹ Șerban Cioculescu, *Itinerar critic*, vol. 3, București, Eminescu, 1979, p. 173.

²⁰ Daniel Dimitriu, *op. cit.*, p. 64.

evenimentelor nefaste din viața sa (sistemul de educație rigid și rece cu care s-a confruntat poetul în anii de liceu, o eczemă care i-a lăsat urme pe chip încă din tinerețe și care a revenit în câțiva ani, afectându-i întreaga față, schimbarea locului de muncă, amânarea căsătoriei etc.). De asemenea, contactul direct cu simbolisti și împărtășirea unor mentalități decadente specifice sfârșitului secolului al XIX-lea sunt alți factori care l-au influențat pe George Bacovia.

BIBLIOGRAFIE

- Bacovia, George, *Opere*, București, Editura Fundației Culturale Române, 1994.
- Călin, Constantin, *Dosarul Bacovia*, vol. II: *O descriere a operei*, Bacău, Agora, 2004.
- Călinescu, George, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, Onești, Aristarc, 1998.
- Călinescu, Matei, *Cinci fețe ale modernității*, București, Univers, 1995.
- Cioculescu, Șerban, *Itinerar critic*, vol. 3, București, Eminescu, 1979.
- Croitoru, Corina, „Imaginarul decadent în literatura română”, în *Enciclopedia imaginariilor din România*. Vol. 1: *Imaginarul literar*, coord. Corin Braga, Iași, Polirom, 2020.
- Dimitriu, Daniel, *Bacovia*, Iași, Junimea, 1981.
- Grigorescu-Bacovia, Agatha, *Bacovia. Poezie sau destin*, București, Eminescu, 1972.
- Rotaru, Ion, *O istorie a literaturii române de la origini până în prezent*, București, Editura Dacoromână TDC, 2006.
- Scarlat, Mircea, *Istoria poeziei românești*, vol. II, București, Minerva, 1984.
- Tamaris, Lucian, *Plânsul lui Bacovia – O interpretare psihanalitică*, București, Pro Humanitate, 1997.